

**Mosonmagyaróvár, Magyar utca 3.
76 hrsz
Műemléki törzsszám: 3064 (azonosító: 4555) II. kategória
MJT 8700, MK 26856, R 57706**

Részleges építéstörténeti kutatási dokumentáció és értékleltár

Készítették:

Erős Erika, műemlékvédelmi szakmérnök, okl. szerkezettervező építésmérnök, szakértő
műemléki épületkutatás, műemléki érték dokumentálása szakterületen,
jogosultság: 21-0265

M. Fábián Edit, okl. építésmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök, vezető tervező,
színdinamikai tervezőművész

Bevezetés

A Mosonmagyaróvár, Magyar u. 4. sz. alatti ingatlanon álló épület homlokzatának felújítását tervezi az épületet kezelője a MOVINNOV Kft.

A régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 496/2016. (XII.28.) Korm. rendelet (továbbiakban R.) 9. és 10. melléklete meghatározza a bejelentéshez kötött tevékenység bejelentésének vagy műemlék esetén az örökségvédelmi engedély iránti kérelemnek és mellékleteinek a védett műemléki érték egészére vagy a tervezett tevékenységgel érintett részére vonatkozóan – a tevékenység vagy a védett műemléki érték nagyságától és a jellegétől függő részletezettséggel – a szükséges mellékleteket.

Ezen dokumentáció is a feladat mértékéhez és méretéhez igazodik, és nem öleli fel a teljes épülete minden építéstörténeti mozzanatát, továbbá nem törekszik az ingatlan egészére vonatkozó értékleltár készítésére sem.

A dokumentáció elsősorban az épület nyílászáróival és homlokzataival kapcsolatos változásokat kívánja figyelemmel kísérni, tekintettel arra, hogy a tervezett beavatkozás is erre irányul.

Az épület építéstörténetének fontos részletei az örökségvédelem intézményrendszerének átszervezése és költözések miatt jelenleg nem kutathatók. A megszüntetett Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ műemléki tervtárában, könyvtárában a korábbi költözés óta nem volt lehetséges kutatni.

A kutatást az alábbi gyűjteményben végeztük: Huszár Gál Városi Könyvtár Mosonmagyaróvár Helytörténeti Gyűjteménye és Győr Megyei Jogú Város Levéltára és Tervtára, Győr.

Ezen dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján szerzői jogi védelem illeti meg. Részben vagy egészben történő felhasználása, a vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása vagy továbbadása a szerző engedélyével, nevének pontos feltüntetésével, a 47/2001.(III.27.) Korm. rendelet szabályai szerint történhet. A fotók további közzlése a szerzők és a források külön engedélye nélkül tilos!

Az építéstörténet ismertetésénél a források szerinti bemutatást követtük, a kutatás csak a homlokzat változásaira koncentrált.

A helyszín, a település

Mosonmagyaróvár az iskolaváros és megyeszékhely Magyaróvár és gazdag kereskedők mezőgazdasági nagyközsége Moson egyesüléséből jött létre. Moson gazdagságát a Bácskából és Bánátból vízi úton érkező és itt átmeneti raktározás után tengelyre kerülő gabona, a lábon Bécs fele hajtott marhakereskedelme jelentette. A vasút megépítésével (1852) monopolhelyzete és jelentősége erősen csökkent. Ipara mégis jelentős volt. Hagyományos malomipara mellett még az 1700-as évek végén a Mária Krisztina által itt létesített posztógyár épületében (1856-1863 között a Pabst-Krauss Henrik tulajdonában található) Kühne Ede(1839-1903) 1856-ban mezőgazdasági gépgyárat létesített.

A háborúra készülve itt épült fel a monarchia legnagyobb löporgyára. Az iparosodással a város lakossága is megnőtt, majd a háború után a menekültekkel és áttelepítettekkel óriásira duzzadt. Míg a XIX. század végén Magyaróvár és Moson lakossága külön-külön alig érte el a négyezret, Magyaróvár 1918-an 18 517 lelket számlált. A hadifoglyok és hadimunkások távozásával 1930-ban 8600 fős volt. 1905-ben csatolták hozzá Lucsonyt.

A város több markánsan elkülönülő részből áll. A magyaróvári belváros nagyjából azonos a középkori fallal védett várossal. Lakóinak megoszlása szerint két főutcája volt, a Német (ma Fő) és a Magyar utca. Ehhez csatlakozik Lucsony, a családi házas beépítésű Károlyliget, a Régi Vámház tértől délre eső Újtelep, majd tovább az Ipartelep.

Északon találjuk Majorokot, melyhez újabban a Lajta-parti és a Várallyai utcai beépítésen túl még a Halászi úti lakótelepet is sorolják. A Városközpont betontömbjei kötik össze Magyaróvárt és Mosont. Ez utóbbi, az 1939-es egyesülésig község volt, Győr felől zárja a várost.

Moson már a XI. században is jelentékeny vásárhely és ispánsági székhely volt. 1271-es pusztulásával a vármegye igazgatása átkerült Óvárra. A XVIII. század végén sok vízimalmot működtettek, gabona- és marhakereskedelme révén virágzó mezővárossá fejlődött. A Mosoni-Duna eddig volt hajózható, így kikötőjében került szekérre a távoli vidékekről ide szállított áru Kikötőjében évente több száz hajó megfordult.

Előfordult, hogy 5-6000 gabonával megrakott szekér tartott egy időben Bécs felé. Élénk kereskedelme sok idegent vonzott a városba. Vendégfogadók, szállodák, kávéházak épültek. 1840-től postaállomása, 1851-től postamestere volt. Megépült temploma és hatalmas magtárépülete, mely jelenleg a Futura élményközpont.

Mosonmagyaróvár a Mosoni-Duna partján fekszik, átfolyik rajta a Lajta, a Lajta-csatorna, kisebb malomágak. A város utcáinak kövezése 1806-ban indult, közvilágítása 1832-től van, villanyvilágítása 1912-től. Villanytelepét 1909-ben létesítette Magyaróvár és Moson község együtt. 1905-ben már mozgóképszínháza is volt. 1855-ben létesült vasúti összeköttetés Győr és Bruck között, s ekkor épült vasútállomása is.¹

---

¹ <http://kulturinfo.hu/helyszin.gcw?id=5347>

A Magyar utca 4. sz. alatti épület szomszédságában található malom 1648-tól működött, de már a XI. században állt fenn malom a területen, a sörgyártás pedig 1710 óta folyt itt.

Térképek ismertetése

Az első katonai térkép (1763-1787) részlete

Az első katonai térképen már jól látszanak az utcák, melyek nyomvonala a maival egyező. A Szent László téri templom miatt jól beazonosítható a terület.

A második katonai térkép (1806-1809) részlete

A harmadok katonai térkép (1869-1887) részlete

1850 körül készült térkép

A kataszteri térkép már nagy pontossággal ábrázolja az épületet. Látható, hogy a főépület mindkét oldalán találunk udvari szárnyat.

6

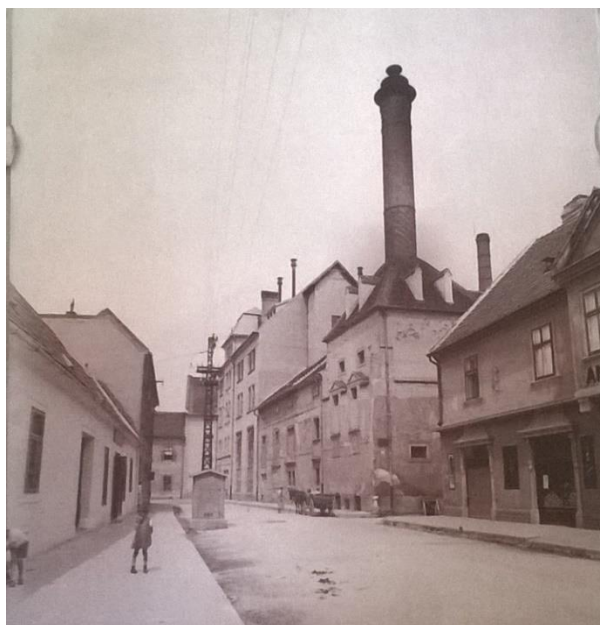
Képi források ismertetése

Genthon István műemlékjegyzéke szerint a copf stílusú lakóház 1780 körül épülhetett, többször átalakították.²

A Magyar utca 1901-ben

A Főhercegi malom és sörfőzde később atepült. A Magyar utca 4. ezen a képen sárga színűként van ábrázolva.³

A Magyar utca egy másik képeslapon⁴

---

² Genthon 1959

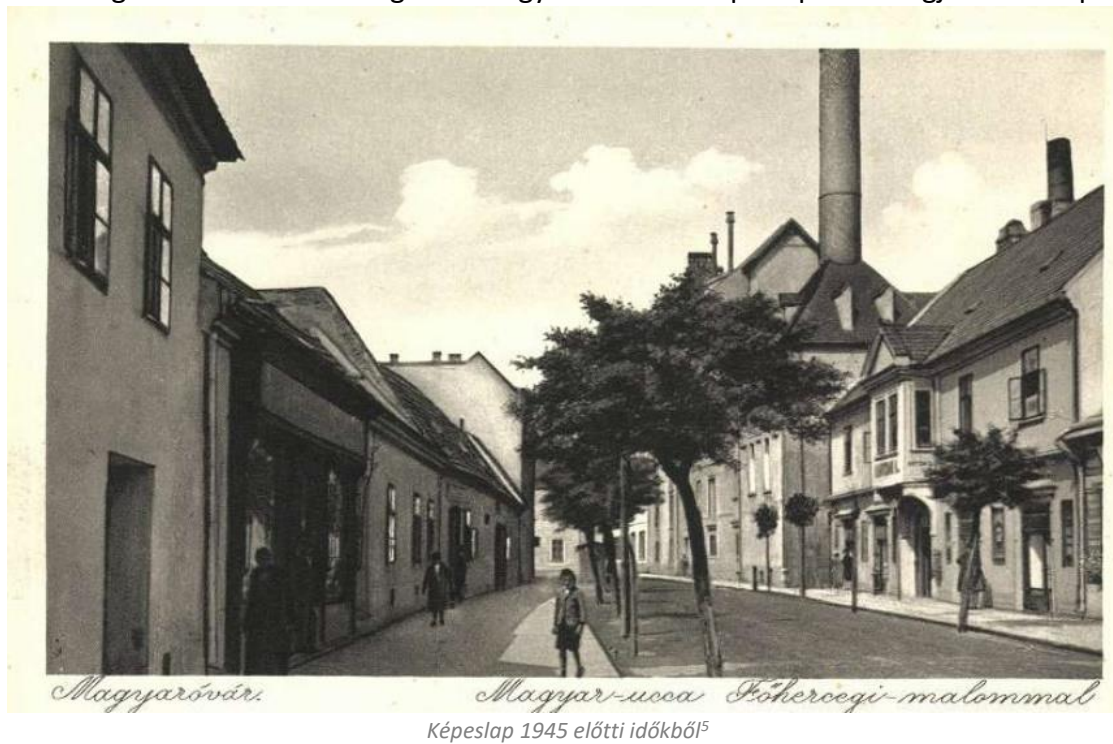
³

<https://www.facebook.com/mosonmagyarovar.retro/photos/a.1055672967825966.1073741839.932078916852039/1012645528795377/?type=3&theater>

⁴ Szentkúti 2001

A Főhercegi malom szomszédsága miatt egy 1945 előtti képeslapon is megjelenik az épület.

Az 1963-as képen a földszinti élelmiszerbolt kirakatait és reklámtábláit látjuk.

Fotó az 1963-ban készült műemléki felmérés anyagából

⁵ <https://gallery.hungaricana.hu/hu/SzerencsKepeslap/59168>

Fotó az 1963-ban készült műemléki felmérés anyagából

Az 1963-ban készült műemléki vizsgálat az alábbiakat írja az épületről: Zárt sorú, egyemeletes, két utcára nyíló homlokzatú teljesen átépített épület, az épület közepén oromzatos zárt erkéllyel. A belső térben négyzetes pillérre támaszkodó hat csehsüveges szép tér és néhány boltozott helyiség. Az udvaron az elfalazott kapuáthajtó helye látszik. Az oldalszárnnyban árkádníllás. Kapualj lapos csehsüvegboltozatos folyosó szakasz. Az összes nyílászáró szerkezetek újak, tetőn hornyolt cserépfedés, homlokzaton kőporos dörzsölt vakolat.⁶

---

⁶ MUMOK 1963

Az épület az 1970-es években

A képen még láthatók az eredetihez valószínűleg jobban hasonító földszinti portálok és a kapu. A jelenlegi szerkezetek az épülethez egyáltalán nem illeszkednek.

Részlet az 1970-es években készült képről

Az épület az 1980-as évek elején

Az épület az 1985-ös felújítás után

Az épület az 1990-es évek végén

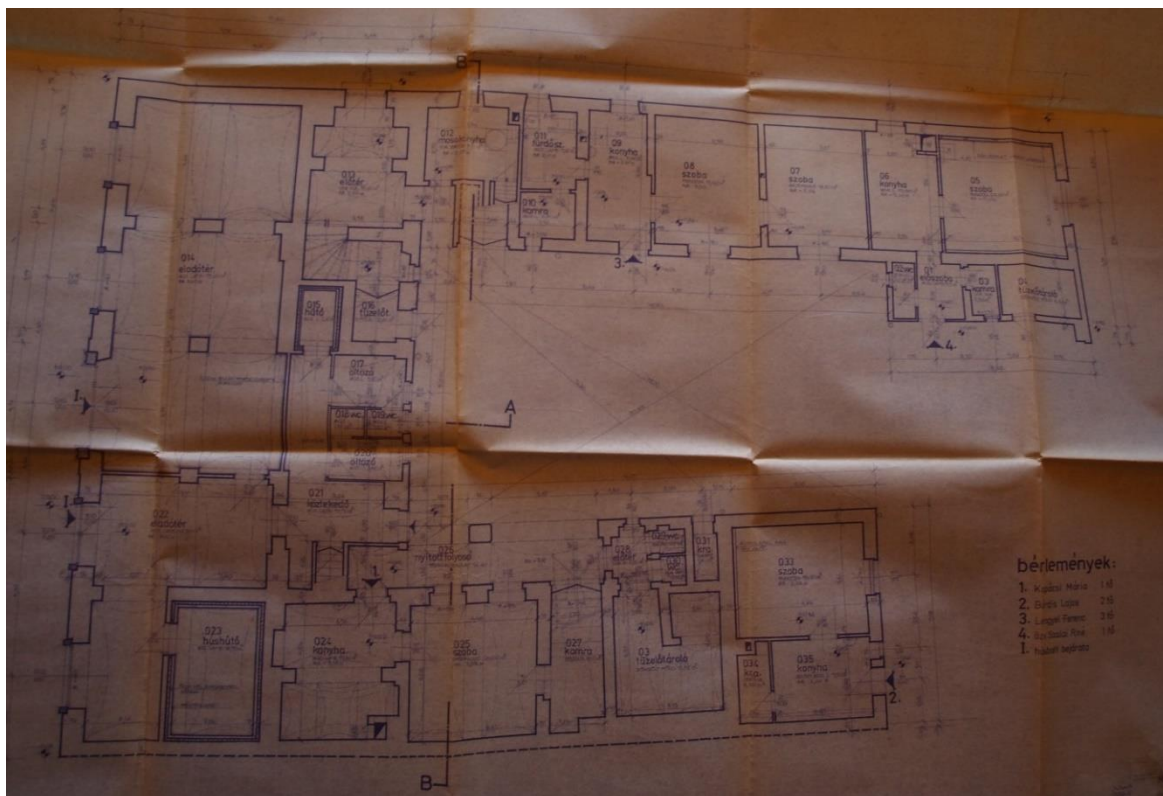

Régi tervek ismertetése

Az épületről 19. századi tervek nem maradtak fenn. A Győri Levéltárban megtalálható, 1973-ban készült felmérési tervdokumentáció leírása szerint az udvaron mindkét oldalán volt épület, a keleti földszintes épület félnyeregtetős volt, a nyugati emeletes épület lakásokat tartalmazott.

Az udvari és az utcai épület alatt két különálló dongaboltozatos pince található. A földszint felett is téglaboltozatot, az emelet fölött fafödémeket találunk. A kötőgerendás, oldal és taréjszelemenes tetőszerkezetben a felmérés szerint több helyen korhadt elemek voltak, a szarufák távolsága 1,1-1,2 méter volt, ezért jelentős tetőjavítást javasoltak.

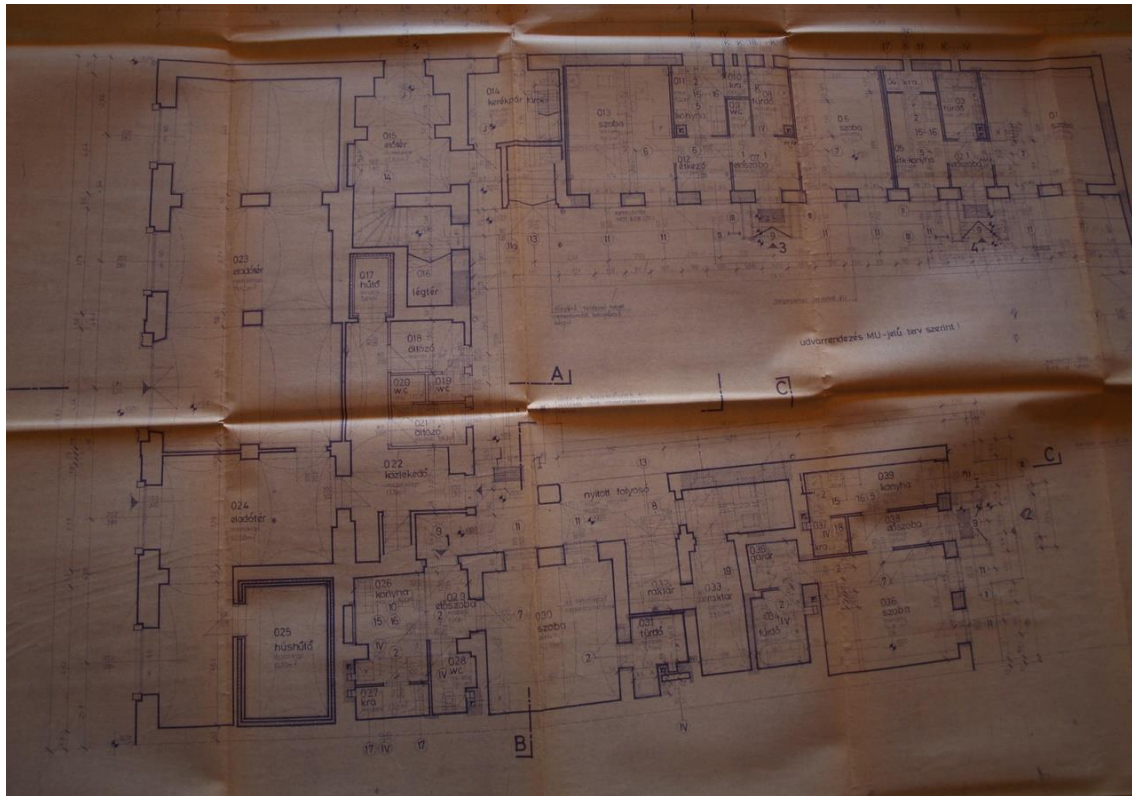
Földszinti nyílások műkő keretezésűek, bejárat keretezése és a zárterkély tartó konzolok kőből vannak, emeleti nyílászárók vakolt kerettel készültek - írja a műleírás készítője. A homlokzaton 1973-ban kőporos vakolat volt, húzott, profilozott téglafőpárkánnyal és előre gyártott műkő osztópárkánnyal. A felmérési dokumentációt készítő építész Káldy Barna volt.

Földszinti felmérési terv 1973-ból

Megtalálható a tervtárban az 1974-ben a felújításhoz készült tervdokumentáció is. Ennek készítői: az építész tervező Molnár Pál volt, statikus Nemes József, villamos tervező: Szabó József, épületgépész: Koncz Ottó volt.

Az 1974-es dokumentáció szerint a lakásokat felújították, korszerűsítették. A fürdőszobákban vegyestüzelésű fürdő hengereket helyeztek el. Jelentős alaprajzi változásokat eszközöltek, a keleti udvari szárnyban is lakásokat alakítottak ki.

Földszint átalakítási alaprajza

Az udvari épület emelet feletti födémét új fafödémre cserélték, hajópadló és cementlap helyett mozaiklap és parketta burkolatot javasoltak. a homlokzati hornyolt cserépfedés helyett kettős hódfarkú cserépfedést terveztek, a lábazatra mészkő lábazatot, a homlokzatra sárga és vörös színű Stollógén festést terveztek.

Északi homlokzat a felújítási tervből

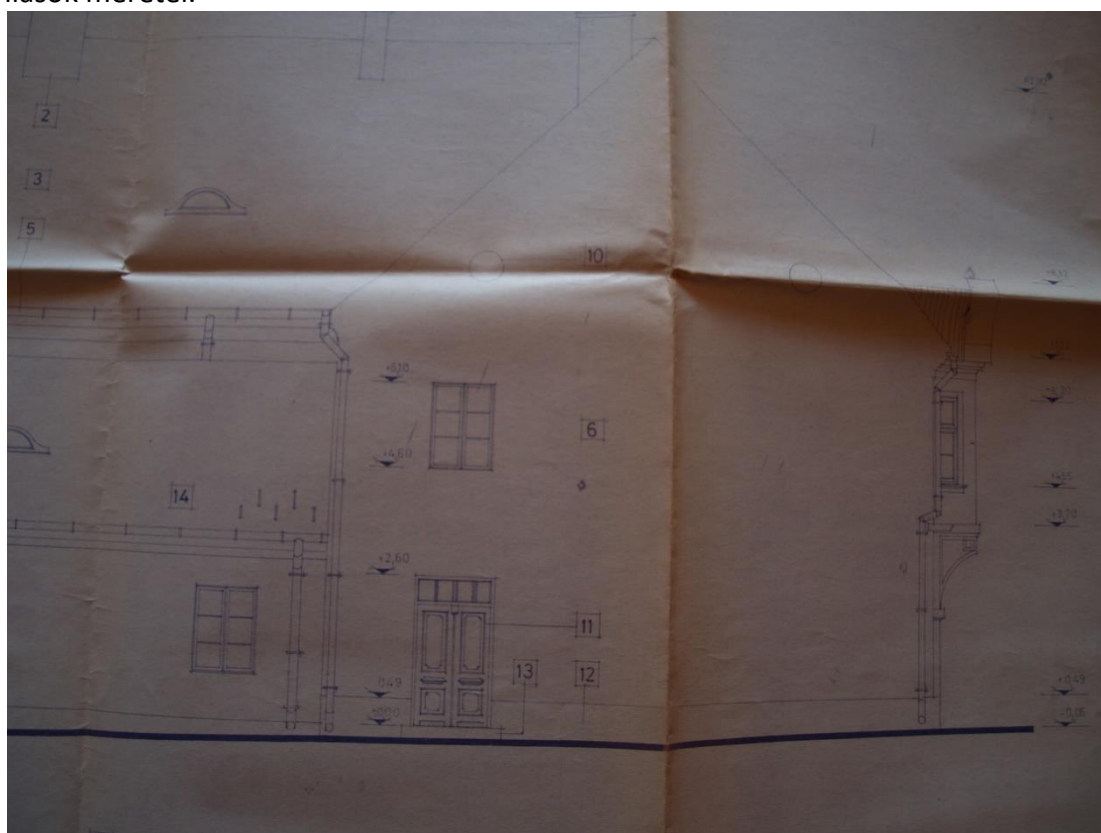

Az 1974-es homlokzati rajzon a portálokra vonatkozóan nem találunk megjegyzést, hogy cserélendő, vagy felújítandó elemekről van szó.

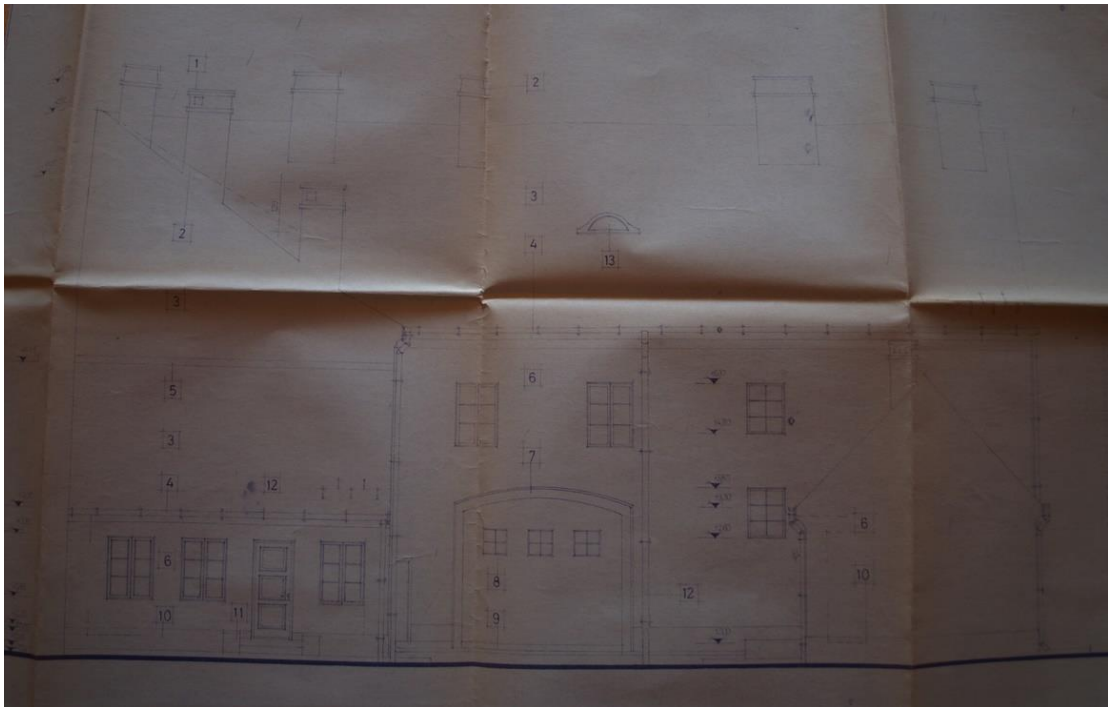
Keleti homlokzat a felújítási tervből

Az 1974-es állapothoz képest ezen a homlokzaton is több változás történt, változtak nyílások méretei.

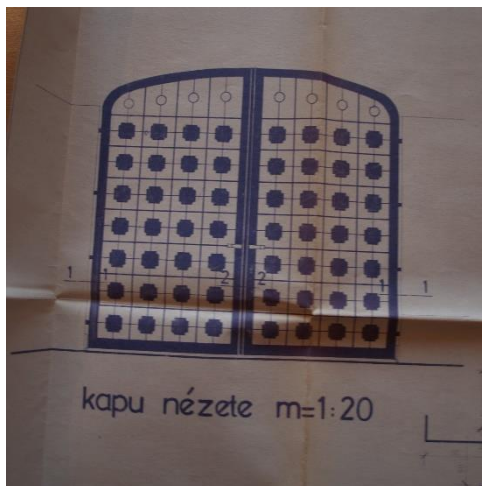
Sörház utcai homlokzat a felújítási tervből

A Sörház utcai oldalhomlokzaton az emeleten az 1974-es terveken még csak egy ablak található. A jelenleg látható második ablak későbbi átalakítás eredménye.

Déli homlokzat a felújítási tervből

Az 1974-es terveken még megjelenítésre került a kapuáthajtó is jelzés szinten.

Az 1974-es felújítási terv részlete és a kerítés mai állapota

1974-es felújítás után később a keleti szárnyat lebontották, helyére csak egy kis félnyeregtetős melléképület épült.

Értékleltár a homlokzatokra vonatkozóan

A homlokzatokra vonatkozóan összefoglalóan megállapítható, hogy nincsenek eredeti nyílászárói, nem eredeti a lábazat, a tetőfedés sem.

Az épületen a tervezett homlokzatfelújításokat a képeknél, illetve az összefoglaló elemzésben értékeljük ki.

A Magyar utcai homlokzat

Az épület öttengelyes, középső tengelyében oromzatos zárterkélyt találunk. Az épület alaprajza L alakú. A Magyar utcai épületszárny nyeregvetős, tűzfalas kialakítású. Az udvari oldalon, a nyugati keresztszárny félnyeregvetős fedésű. Az épület alatt két, egymástól független pincerészt találunk.

A földszinti kirakat és bejárati fém portálok cserélt szerkezetek. Az emeleti ablakok 4 + 2 osztásúak, kifelé-befelé nyíló, pallótokosak.

A földszinti részen található tükör felületek megtartandók. Színezéskor a mező színével azonosra kell színezni őket.

A Magyar utcai homlokzat védendő eleme a kapu kő keretezése, a zárterkélyt tartó kő konzolokkal és lemezzel. Kőrestaurátori módszerekkel újítandók fel, figyelemmel a lábazati zónában található sóterhelésre is.

A kapu kő keretének íve és a fém portál íve nem egyezik. A jelenlegi megoldás, a pótlással zavaró, az épület megjelenését jelentősen rontja. Az üzletportálok következő cseréjekor a portálokat és a kaput is fa nyílászárókra kell cserélni, az eredeti állapotra utaló megjelenítéssel.

A lábazat nem történeti érték, kiszellőztetett kő lábazatra cserélhető. A műkő osztópárkányt, keretezéseket fel kell újítani.

A Sörház utcai homlokzat

pallótokosra
cserélendő ablak

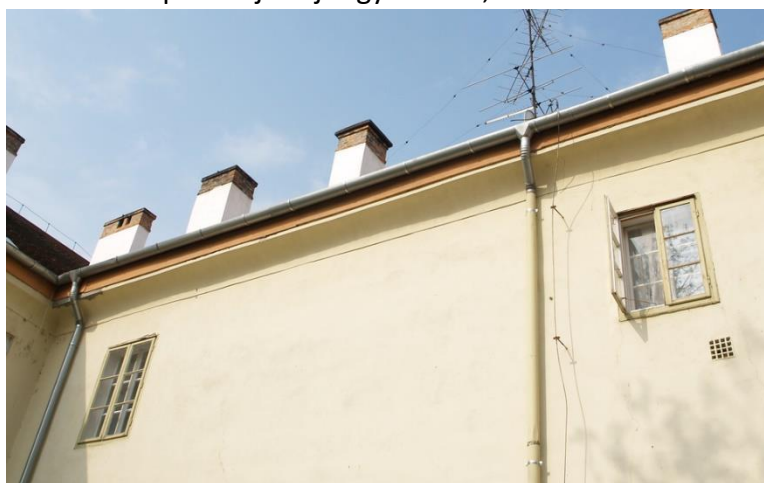
A bejárat ajtó kívül és belül

A bejárat ajtó az 1974-es felújításkor került elhelyezésre. A jelenlegivel megegyező kialakítással újra gyártható.

Utcai épületrész déli homlokzat

A pince ajtó újra gyártható, cserélhető.

Nyugati épületszárny keleti homlokzat

A fehér ablakot a többivel egyezőre kell cserélni.

Cserélhetők a bejáratí ajtók, pince ajtó is, nem történeti értékek.

Nyugati szárny déli, udvari homlokzat

A trafóhelyiség kialakítása, nyílászárói a XX. század II. felében készültek, nem történeti értékek.

A tervezett munkák örökségvédelmi értékelése

Tárgyi épület homlokzat felújítása az utólagos falszigetelés elvégzése után szükséges, az épület állagmegóvása érdekében támogatható. Az épület homlokzati nyílászárói nem képviselnek műemléki értéket, cserélhetők. Az új ajtók, ablakok tervezése, gyártása során azonban a korábbinál nagyobb gondossággal kell eljárni. A pallótokos ablakok profilozását eredeti történeti analógiák alapján finomítani kell, az üvegosztó vastagságának javasolt mérete 15 mm. Az ablakokra a kornak megfelelő „történeti” vasalatokat kell elhelyezni.

Az ablakokba a belső oldalra lehetséges vékonyított hőszigetelő üvegezés elhelyezése, vékonyított szárny profilozás alkalmazásával, de az ezzel járó páratechnikai változások miatt különös gondossággal kell eljárni. Sok esetben a páralecsapódás jelentősebb problémákat okoz, mint az a minimális nyereség, amely a hőtechnika javításával elérhető az ablakcsere után. Analógiák alapján kell megtervezni a bejárati ajtót is.

Örökségvédelmi szempontból az épület Magyar utcai földszinti nyílászáróit hosszú távon, a következő felújításkor mindenképp cserélni szükséges. A portálok és a bejárat sem színükben, sem anyagukban, sem részletképzésükben nem illeszkednek az épülethez, annak történeti értékeit rontják.

Ugyancsak cserélendő tárgyi beruházás keretében a Sörház utcai homlokzat 2. tengelyében az emeleti ablak, valamint az udvari keleti homlokzat 5 tengelyében álló, még ki nem cserélt fehér ablak is.

A homlokzat festését szilikát vagy speciális szilikon (pl. STO, KEIM, CAPAROL) festéssel kell készíteni, csak garantáltan páraáteresztő festék alkalmazható. A homlokzatok vakolatjavítási munkáit és a festést egy rendszer elemeiből kell tervezni, kivitelezni. A pontos rétegfelépítésről a gyártók képviselői a szükséges tájékoztatást megadják.

A homlokzat színezésének meghatározására az állványozáskor színkutatás végzendő. Amennyiben nem kerül elő szín, abban az esetben az örökségvédelmi hatóság részvételével helyszíni színminta alapján lehetséges színt meghatározni vagy javasolt a mostani színek megtartása, a tagozat színtelítettségének csökkentésével, a mező színéhez jobban közelítő szín meghatározásával. A korábbi vörös-sárga színezés kerülendő.

Az épület régészeti lelőhelyen található; a földmunkák során az örökségvédelmi hatóság előírásait be kell tartani.

Forrásjegyzék:

- Genthon 1959   Genthon István: Magyarország művészeti emlékei. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1959
- MUMOK 1963   Múzeumok és Műemlékek Országos Központja: Mosonmagyaróvár műemléki és városképi vizsgálata, Budapest, Az Építésügyi Minisztérium Város és Falurendezési Osztálya felhívására és irányításával készítette a Múzeumok és Műemlékek Országos Központja, 1963
- Székely 1932   Dr. Székely Jenő, Dr Thirring Gusztáv: Mosonmagyaróvár. Turistaság és Alpinizmus kiadása, Budapest 1932
- Szentkuti 2001   Szentkuti Károly: Moson vármegye régi képeslapokon. Mosonmagyaróvár Múzeumi Alapítvány, Mosonmagyaróvár 2001
- Mosonmagyaróvár, Magyar u. 4. sz. alatti épület 1973-ban készült felmérési és 1974-ben készült felújítási dokumentációja – Győri Műszaki Levéltár példánya
- hungaricana.hu
- facebook.com/mosonmagyarovar.retro
- térképek forrása: mapire.eu

Készült: Győr, 2017. május

Erős Erika

műemlékvédelmi szakmérnök

okl. szerkezettervező építészmérnök

szakértő műemléki ép.kutatás, műemléki érték dokumentálása szakterületeken (21-0265)

M. Fábíán Edit

műemlékvédelmi szakmérnök

színdinamika szakmérnök

okl. építészmérnök